



Εισαγωγή

Αν προσπαθήσουμε να μετρήσουμε τις φορές που ερχόμαστε σε επαφή με οποιαδήποτε μορφή τεχνολογίας μέσα στη διάρκεια μιας ημέρας, θα διαπιστώσουμε ότι η τεχνολογία έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας. Το πρώιμάς ξυπνάει ο ήχος από το ξυπνητήρι, στη συνέχεια ανάβουμε τον ηλεκτρικό λαμπτήρα του δωματίου, πλενόμαστε με το νερό που έρχεται στο σπίτι από το δίκτυο ύδρευσης, πίνουμε γάλα που συντηρείται στο ψυγείο, παίρνουμε πρωινό που έχει ετοιμαστεί από διάφορες ηλεκτρικές συσκευές, ενώ ταυτόχρονα η τηλεόραση ή το ραδιόφωνο μας ενημερώνει για τον καιρό, ώστε να ντυθούμε ανάλογα. Η τεχνολογία εξελίσσεται με γοργούς ρυθμούς και καθημερινά παράγονται νέα προϊόντα, που υπόσχονται νέες ανέσεις στο σύγχρονο άνθρωπο.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορικής και της Επικοινωνίας έχουν αλλάξει σημαντικά τον τρόπο που επικοινωνούμε και εργαζόμαστε. Το κινητό τηλέφωνο, η δορυφορική τηλεόραση, το Διαδίκτυο, ο προσωπικός υπολογιστής είναι μερικά από τα επιτεύγματα των νέων τεχνολογιών, που μας υπόσχονται καλύτερη ανθρώπινη επικοινωνία και μεγαλύτερο έλεγχο της φύσης μέσα από την πληροφορία.

- Επικοινωνούν ουσιαστικότερα οι άνθρωποι σε σχέση με το παρελθόν;
- Νιώθουν περισσότερο ασφαλείς από τον έλεγχο που ασκούν στη φύση;
- Οι άνθρωποι που αποκτούν όλο και περισσότερες συσκευές τεχνολογίας, είναι περισσότερο πολιτισμένοι από εκείνους που δεν μπορούν ή δε θέλουν να τις αποκτήσουν;

Ο κόσμος αλλάζει και μαζί του αλλάζει και ο τρόπος που ζούμε, χωρίς πολλές φορές να το αντιλαμβανόμαστε. Στο Κεφάλαιο που ακολουθεί θα προσπαθήσουμε να σχολιάσουμε διάφορες καθημερινές ιστορίες τεχνολογίας, ώστε να τεθούν κάποιοι προβληματισμοί γύρω από την αξία της τεχνολογίας για το σύγχρονο πολιτισμό.



Λέξεις Κλειδιά

Διαδίκτυο, Εικονικός Κόσμος, Έξυπνο Σπίτι, Πολιτισμός, Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας, Τεχνολογία

3.1 Ζώντας σε ένα κόσμο που αλλάζει

Διαβάζοντας διάφορα δημοσιεύματα επιστημόνων της Πληροφορικής για το μελλοντικό κόσμο, θα βρούμε περιγραφές ενός κόσμου όπου κυριαρχούν τεχνολογικά επιτεύγματα που προσφέρουν ποικίλες ανέσεις στον άνθρωπο. Το «έξυπνο» σπίτι, για παράδειγμα, «υπόσχεται» ότι θα διαθέτει πάντα σταθερή θερμοκρασία στο εσωτερικό του, ενεργοποιώντας τη θέρμανση, όταν πρέπει (με τη βοήθεια αισθητήρων θερμοκρασίας) ή ανοίγοντας αυτόματα τα παράθυρα, όταν έχει ηλιοφάνεια. Παράλληλα διάφορες συσκευές θα ετοιμάζουν για μας το πρωινό, ηλεκτρονικά ψυγεία θα ελέγχουν τις ελλείψεις σε τρόφιμα και θα κάνουν αυτόματα τις παραγγελίες αγαθών μέσα από το Διαδίκτυο. Το απόγευμα, όταν γυρνάμε στο σπίτι, συσκευές διασκέδασης θα μας προσφέρουν τη δυνατότητα να επιλέξουμε μέσα από ψηφιακές βιβλιοθήκες του Διαδικτύου την αναπαραγωγή μιας κινηματογραφικής ταινίας, ενός μουσικού θέματος ή ενός ηλεκτρονικού παιχνιδιού.

Άλλα δημοσιεύματα υπόσχονται «έξυπνους» υπολογιστές, «γραμματείς» που θα μπορούν να οργανώνουν καλύτερα τη ζωή μας, εξασφαλίζοντάς μας περισσότερο χρόνο. Μια τέτοια μηχανή συνδεδεμένη στο Διαδίκτυο θα μπορεί, εξοπλισμένη με το κατάλληλο λογισμικό, να οργανώνει τις διακοπές μας αυτόματα και σύμφωνα με τις προτιμήσεις μας. Το μόνο που θα έχουμε να κάνουμε είναι να παραλάβουμε τα εισιτήριά μας με το ταχυδρομείο και να φύγουμε για διακοπές!

Παρόλο που οι παραπάνω περιγραφές μπορεί σε πολλούς να φαίνονται αρκετά ελκυστικές, πρέπει να έχουμε κριτική στάση απέναντι στη χρήση τέτοιων τεχνολογιών.

Η χρήση μιας νέας συσκευής ή η παροχή μιας νέας υπηρεσίας έχει αρκετά πλεονεκτήματα, αλλά και σημαντικά μειονεκτήματα. Η αυτόματη παραγγελία προϊόντων μπορεί να συντελεί στην εξοικονόμηση χρόνου και να μας δίνει πληροφορίες για την αγορά του καλύτερου προϊόντος στη χαμηλότερη τιμή, χωρίς να βγαίνουμε από το σπίτι, αλλά έχει και αρκετά μειονεκτήματα και κινδύνους. Μας στερεί, για παράδειγμα, τη χαρά να βγαίνουμε έξω και να συναναστρεφόμαστε με άλλους ανθρώπους, καθώς ψάχνουμε για τα προϊόντα που θέλουμε να αγοράσουμε. Αν θέλουμε να επεκτείνουμε ακόμα περισσότερο τον προβληματισμό μας, ας αναρωτηθούμε πώς αξιοποιούμε το χρόνο που κερδίζουμε από τη χρήση τέτοιων τεχνολογιών. Τον αξιοποιούμε επιλέγοντας να κάνουμε κάτι δημιουργικό, να συναντήσουμε τους φίλους μας και να παίξουμε ή αποτελεί κενό χρόνο που προσπαθούμε να τον γεμίσουμε με περισσότερη τεχνολογία και εικονικούς κόσμους ηλεκτρονικών παιχνιδιών; Πολλές φορές οι κόσμοι αυτοί είναι τόσο ελκυστικοί και μας απορροφούν, ώστε να συγχέουμε το φανταστικό με το πραγματικό.



πραγματικού κόσμου, όπως για παράδειγμα η αυθόρμητη συμπεριφορά ενός φίλου μας παίζοντας στο προαύλιο του σχολείου, έχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον, έστω κι αν καμιά φορά μπορεί να μας στενοχωρήσει. Οφείλουμε να γνωρίζουμε τον εαυτό μας και να μεγαλώνουμε αποδεχόμενοι όλα τα υγιή συναισθήματά μας χωρίς το άγχος της αέναης ευτυχίας.



Δημιουργία τοπίου στον υπολογιστή δημοσιευμένη στο Διαδίκτυο από τον Gorshkov Vladimir, Ρωσία

Πολλές από τις τεχνολογίες που χρησιμοποιούν οι ενήλικοι χρησιμεύουν, ώστε να μπορούμε να ελέγχουμε καλύτερα τους απρόβλεπτους παράγοντες της ζωής και της φύσης. Οι δορυφόροι στέλνουν φωτογραφίες για τις κλιματολογικές αλλαγές του πλανήτη, ενώ Υπερυπολογιστές επεξεργάζονται πλήθος δεδομένων, για να προβλέψουν τον καιρό της επόμενης εβδομάδας. Τέτοιες προβλέψεις έχουν σημαντική εφαρμογή στη γεωργική παραγωγή ή στην ασφαλή ναυσιπλοΐα. Αναμφισβήτητοι οι Νέες Τεχνολογίες έχουν συνδράμει στην ανάπτυξη και βελτίωση πολλών ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Η ιατρική πρόβλεψη, για παράδειγμα, στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην τεχνολογία. Όμως ο απόλυτος έλεγχος της ζωής και της φύσης δεν μπορεί να είναι αυτοσκοπός. Ήδη έχουμε αρκετές αρνητικές επιπτώσεις από την προσπάθεια του ανθρώπου να ελέγξει τη φύση και να κυριαρχήσει σ' αυτή. Η μόλυνση του περιβάλλοντος και τα ακραία καιρικά φαινόμενα είναι μερικές από αυτές.

Το παράδοξο είναι ότι, αν και έχουμε αναπτύξει αρκετές τεχνολογίες ελέγχου και πρόβλεψης, ο σύγχρονος άνθρωπος τρομάζει περισσότερο μπροστά σε κάποιο απρόσμενο γεγονός, ίσως επειδή συνειδητοποιεί πόσο αδύναμος είναι. Η ιστορία του ανθρώπου έχει αποδείξει ότι είναι ένα αρκετά ευέλικτο ον. Οπλισμένος με το νου και το ανάλογο ψυχικό σθένος μπορεί να αντιδρά και να προσαρμόζεται σε απρόβλεπτες συνθήκες, χωρίς απαραίτητα να προσπαθεί να τις ελέγξει. Εξάλλου ο ίδιος ο άνθρωπος είναι απρόβλεπτος. Αυτό είναι που τον καθιστά ελεύθερο και κάνει τη ζωή πιο ενδιαφέρουσα. Ποια θα είναι η πρόκληση και το ενδιαφέρον της ζωής μας, αν ξέρουμε με ακρίβεια από την αρχή της τι πρόκειται να συμβεί στα χρόνια που ακολουθούν;

Γνωστή εταιρεία έτοιμων ενδυμάτων σκέφτηκε να προσαρμόσει δοκιμαστικά ένα μικροτσιπ στις ετικέτες των ρούχων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών. Όταν ο πελάτης επισκεφτεί ξανά το κατάστημα φορώντας κάποια από τα ρούχα της εταιρείας, οι πωλητές θα μπορούν να τον εξυπηρετήσουν γρήγορα γνωρίζοντας τις προτιμήσεις και τα μεγέθη του.

Διάφορα συστήματα πληροφοριών έχουν ήδη δημιουργηθεί, για να προβλέψουν ανθρώπινες συμπεριφορές. Για παράδειγμα, συστήματα υπολογιστών αντλώντας δεδομένα από τις προσωπικές μας αγορές προσπαθούν να προβλέψουν τις καταναλωτικές μας συνήθειες, έτσι ώστε να μας παρέχουν διάφορα προϊόντα, πριν ακόμα σκεφτούμε, αν τα χρειαζόμαστε. Πλήθος νέων αναγκών μάς δημιουργούνται έντεχνα. Οι περισσότεροι θεωρούμε ότι είναι αναγκαίο να αποκτούμε κάθε τόσο τα καινούργια μοντέλα των συσκευών της κινητής τηλεφωνίας ή υπερσύγχρονους υπολογιστές, χωρίς να αναρωτιόμαστε, αν έχουμε εξαντλήσει τις δυνατότητες των προηγούμενων συσκευών.

Χρειαζόμαστε άραγε να έχουμε ψηφιακή φωτογραφική μηχανή ενσωματωμένη στο κινητό μας τηλέφωνο; Οι περισσότεροι το θεωρούν απαραίτητο χωρίς να έχουν ποτέ αναρωτηθεί για την αναγκαιότητα μιας τέτοιας συσκευής. Παρόλο που η φωτογραφία είναι μια μορφή τέχνης, πολλοί λίγοι χρησιμοποιούν πλέον την ψηφιακή φωτογραφική μηχανή ως μέσο έκφρασης. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές παρέχουν σημαντικό λογισμικό Επεξεργασίας Εικόνas, για να μπορούμε να επεξεργαζόμαστε τις ψηφιακές μας φωτογραφίες και να δημιουργούμε άρτιες αποτυπώσεις ή δικούς μας φανταστικούς κόσμους. Όμως αυτό δεν είναι πάντοτε αρκετό. Χρειάζεται μια περισσότερο κριτική και ευαίσθητη ματιά, ώστε να απαθανάτισουμε την αίσθηση της στιγμής.

1η Δραστηριότητα

Μεγάλη εταιρεία ιατρικού εξοπλισμού στην Αμερική κατασκεύασε ένα μικροτσιπ ικανό να αποθηκεύσει τον ιατρικό φάκελο ενός πολίτη. Το μικροτσιπ μπορεί να εμφυτευτεί στο δέρμα του ενδιαφερόμενου και να αναγνωριστεί αυτόματα από ειδικό σαρωτή, στην περίπτωση που ο πολίτης εισέλθει εσπευσμένα στο νοσοκομείο ως ασθενής.

1. Σε τι μπορεί να εξυπηρετεί μια τέτοια τεχνολογία;
2. Ποιους κινδύνους για τα προσωπικά δεδομένα του πολίτη εγκυμονούν οι παραπάνω τεχνολογίες;

Αντίθετα, πολλοί περιοριζόμαστε στην επαναληπτική αποτύπωση στιγμών χωρίς ιδιαίτερη σκέψη και φαντασία. Έχοντας τη σιγουριά ότι μπορούμε να αποτυπώνουμε εύκολα σε μία ψηφιακή φωτογραφία την εκάστοτε στιγμή χωρίς κόστος, χάνουμε μερικές φορές την ίδια τη στιγμή και δεν τη ζούμε. Παύουμε να χρησιμοποιούμε τις αισθήσεις μας και τη μνήμη μας. Απλώς προσπαθούμε να αποτυπώσουμε όσο το δυνατό περισσότερες εικόνες ως απόδειξη της παρουσίας μας σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, άρα και της ίδιας της ύπαρξής μας.

Σε πολλούς θα είναι αρκετά οικεία η εικόνα ανθρώπων που μιλούν επανειλημμένα στο κινητό τηλέφωνο κατά τη διάρκεια μιας κινηματογραφικής ταινίας ή μέσα στο καράβι κατευθυνόμενοι προς κάποιο νησί. Μιλώντας όμως ακατάπαυστα, χάνουν την ευκαιρία να απολαύσουν την ίδια τη στιγμή, παρατηρώντας τη θάλασσα ή γνωρίζοντας καινούργιους ανθρώπους. Τότε ποιο είναι το νόημα της παρακολούθησης μιας ταινίας ή ενός ταξιδιού; Η κατάχρηση της τεχνολογίας μας οδηγεί στην εξάρτηση από αυτή. Αρκετοί άνθρωποι αισθάνονται ανασφάλεια σε περίπτωση που ξεχάσουν το κινητό τους τηλέφωνο ή αν χρειαστεί να το κλείσουν κάποια στιγμή. Πώς άραγε επικοινωνούν οι άνθρωποι δύο μόλις δεκαετίες πριν; Επικοινωνούσαν λιγότερο απ' ότι εμείς; Μπορεί ένα μήνυμα SMS



τεχνολογίες GPS, για να έχουν με τη βοήθεια δορυφόρου και ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή την καθοδήγηση σε άγνωστες διαδρομές ή σημαντική πληροφόρηση, ώστε να επιλέξουν την πιο σύντομη διαδρομή με τη λιγότερη κίνηση.

Η προσφορά τέτοιων τεχνολογιών είναι σημαντική, ιδίως σε αυτούς που ταξιδεύουν συχνά, αλλά μερικές φορές η εξερεύνηση μιας διαφορετικής διαδρομής μπορεί να κρύβει ευχάριστες εκπλήξεις. Εξάλλου, ορισμένες φορές το ίδιο το ταξίδι έχει περισσότερη σημασία από τον τελικό προορισμό.

Αναμφισβήτητα, η τεχνολογία έχει βελτιώσει κατά πολύ τις συνθήκες διαβίωσης μας. Πόσοι, άραγε, θα ήθελαν να ξαναγυρίσουμε στην εποχή που πλέναμε τα ρούχα στο ποτάμι με τον κόπανο ή που ανάβαμε φωτιά με ξύλα, για να μαγειρέψουμε το μεσημεριανό. Η απόκτηση, όμως, όλο και περισσότερων τεχνολογικών αγαθών δεν οδηγεί απαραίτητα και σε έναν ανώτερο πολιτισμό. Λαοί που δε διαθέτουν υψηλή τεχνολογία μπορεί να έχουν έναν εξίσου σημαντικό πολιτισμό, που απλώς είναι διαφορετικός από το δικό μας και δυσκολευόμαστε να τον κατανοήσουμε. Ένα ποίημα, ή ένα λογοτέχνημα δεν είναι απαραίτητο να είναι γραμμένο στον Επεξεργαστή Κειμένου, για να θεωρείται σημαντικό και όμορφο. Η μουσική που παράγεται από ένα αναλογικό όργανο (μία ακουστική κιθάρα) είναι σε πολλές περιπτώσεις ανώτερη από τη μουσική ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Αν ένας νέος συμμαθητής μας στο σχολείο προέρχεται από μία χώρα στην οποία δε διαθέτουν κινητά τηλέφωνα ή εξελιγμένους υπολογιστές, δε σημαίνει ότι δεν έχει κάτι σημαντικό να μας προσφέρει. Μπορεί να είναι ένας καλλιτέχνης που παίζει όμορφα ένα μουσικό όργανο ή γράφει εξαιρετικά ποιήματα στη γλώσσα του.

Το Διαδίκτυο είναι ένα σπουδαίο μέσο ανταλλαγής πολιτιστικών στοιχείων μεταξύ των λαών. Είναι αναγκαίο όμως να έχουμε την κατάλληλη παιδεία, για να το αντιληφθούμε. Το Διαδίκτυο αποτελεί ένα παράθυρο στον κόσμο. Όμως, είναι εύκολο μέσα στον κυκεώνα των πληροφοριών να χαθούμε. Σ' αυτό μπορούν να μας βοηθήσουν οι μεγαλύτεροι σε ηλικία άνθρωποι που μας περιβάλλουν. Πολύ συχνά απορρίπτουμε εύκολα τις γνώσεις ενός ηλικιωμένου που δεν ξέρει να χειρίζεται τις Νέες Τεχνολογίες, απορώντας με την αδυναμία του να κατανοήσει απλά για μας πράγματα. Η γνώση του, όμως, μπορεί να μας βοηθήσει στην επιλογή των σωστών πληροφοριών. Εμείς με τη σειρά μας μπορούμε να του παρέχουμε σημαντικό γι' αυτόν υλικό από το Διαδίκτυο· κάποιο βιβλίο, που ίσως χρειάζεται, κάποιο μουσικό θέμα ή ειδήσεις από διάφορα μέρη του πλανήτη. Κάθε άνθρωπος είναι ιδιαίτερος και μπορεί να προσφέρει κάτι μοναδικό στην κοινωνία. Ανεξάρτητα από την οικονομική του επιφάνεια, την καταγωγή του, το χρώμα, το φύλο ή την ηλικία του μπορεί να έχει κάτι σημαντικό να μας προσφέρει.

Στο παζάρι της δωρεάν μουσικής!

«Μουσικοί και δισκογραφικές εταιρείες διαθέτουν χιλιάδες τραγούδια στις ιστοσελίδες τους για δωρεάν αντιγραφή στον υπολογιστή. Οι καλλιτέχνες και οι ανεξάρτητες δισκογραφικές εταιρείες έχουν βρει την ευκαιρία να προωθήσουν τη δουλειά τους μέσα από τα προσωπικά τους sites.»

Ημερήσιος Τύπος,
Πέμπτη 13/01/2005

2η Δραστηριότητα

Περίεργο πράγμα οι λέξεις και τι μπορείς να φτιάξεις συνδυάζοντάς τες. Μου αρέσει να παίζω μ' αυτές. Γράφω ποιήματα. Δε με ενδιαφέρει, αν κάποιοι τα βρίσκουν καλά ή κακά. Με ενδιαφέρει, όμως, να τα μοιράζομαι. Πιστεύω ότι με κάποιους ανθρώπους μπορούμε να επικοινωνήσουμε με κοινούς κώδικες. Στην ιστοσελίδα μου δημοσιεύω τα «πνευματικά μου παιδιά», μιας και ξέρω ότι δεν πρόκειται ποτέ να εκδοθούν. Είναι πολύ σημαντικό για μένα κάποιο φίλο, γνωστό ή άγνωστο, να τα διαβάσουν και να τους αρέσουν. *Γιώργος, 16 ετών.*

1. Πόσοι άνθρωποι μπορούν να επισκεφτούν την ιστοσελίδα που έχει δημοσιεύσει ο Γιώργος στο Διαδίκτυο;
2. Υπήρχε παλαιότερα η δυνατότητα να δημοσιοποιήσουμε την πνευματική μας δουλειά σε ευρύτερο κοινό, χωρίς να ξοδέψουμε χρήματα;
3. Πόσο σημαντικό είναι αυτό για κάποιον που μπορεί να έχει προβλήματα μετακίνησης ή ζει σε ένα απομακρυσμένο μέρος;
4. Μπορεί κάποιος να εκδώσει τα ποιήματα του Γιώργου ως δικά του;
5. Πώς μπορεί να προστατευτεί ο Γιώργος;

Ο κόσμος αλλάζει με τη συνεχή εξέλιξη των τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας και ο σύγχρονος πολίτης δεν μπορεί να σταματήσει αυτή την αλλαγή. Παρόλ' αυτά ο άνθρωπος δεν πρέπει να αισθάνεται όμηρος των αλλαγών. Αποκτώντας κριτική στάση απέναντι στις τεχνολογίες που του παρουσιάζονται, πρέπει να σκέφτεται ποιες θα υιοθετήσει και με ποιους όρους. Αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να φοβόμαστε οποιοδήποτε νέο τεχνολογικό επίτευγμα παρουσιάζεται. Με όπλο τη γνώση, που παράγεται από τη συστηματική εκπαίδευση, μπορούμε να διερευνούμε τη χρηστικότητα κάθε τεχνολογίας, να την απορρίπτουμε ή να την προσαρμόζουμε στις πραγματικές μας ανάγκες.





ελευθερή πρόσβαση οποιουδήποτε σταθερού ηλεκτρονικού υπολογιστή.»

Ημερήσιος Τύπος, Πέμπτη 14 Σεπτεμβρίου 2004

1. Πώς μπορεί κανείς να βρει στο Διαδίκτυο ένα συγκεκριμένο βιβλίο που επιθυμεί να διαβάσει;
2. Σε τι μορφή θα είναι αποθηκευμένα τα βιβλία αυτά;
3. Ποιον μπορεί κανείς να συμβουλευτεί για το είδος του βιβλίου που είναι κατάλληλο για την ηλικία και για τα ενδιαφέροντα του;

Ερωτήσεις

1. Ποια είναι τα πλεονεκτήματα της αγοράς προϊόντων μέσα από το Διαδίκτυο;
2. Ποια είναι τα μειονεκτήματα της αγοράς προϊόντων μέσα από το Διαδίκτυο;
3. Γιατί πρέπει να έχουμε κριτική στάση απέναντι σε μια νέα συσκευή που προωθείται από τις διαφημίσεις;
4. Πώς μπορούν διαφορετικοί λαοί να ανταλλάσσουν πολιτιστικά στοιχεία μέσω Διαδικτύου;
5. Γιατί η κατάχρηση της τεχνολογίας μπορεί να μας κάνει υπόδουλους της; Αναφέρετε ένα παράδειγμα από την καθημερινή ζωή.

